

Analýza údajů o skladebných částech ÚSES

RNDr. Jiří Kocián, RNDr. Josef Glos

AGERIS. s.r.o.

Jeřábkova 5, 602 00 Brno

Tel., fax.: +420 5 45241842-3, E-mail: josef.glos@ageris.cz, jiri.kocian@ageris.cz

Analýza údajů o skladebných částech ÚSES je součástí projektu výzkumu a vývoje **640/5/02**, které zadalo Ministerstvo životního prostředí jako reakci na absenci jednotného přístupu ve vymezení i ve způsobu vyjádření územních systémů ekologické stability a neprovázanost jednotlivých dokumentací, ať již prostorově nebo hierarchicky. Cílem projektu je návrh informačního systému ÚSES na bázi technologií GIS, který bude nápomocen shromažďování, udržování a aktualizaci věcně i formálně správných údajů o ÚSES.

Hlavním cílem analýzy údajů o skladebných částech ÚSES bylo především zjistit, na jakých místech se data o ÚSES nacházejí, jaká je kvalita dat o ÚSES, kdo data o ÚSES v praxi využívá a jaké problémy jsou s těmito záležitostmi spojeny. Z široké škály dat jsme se zaměřili prvořadě na data ze základních samostatných dokumentací ÚSES (generelů, příp. plánů), z územně plánovací dokumentace a z dokumentace pozemkových úprav.

První analyzovaným okruhem byla správa dat o ÚSES. Velmi nepříznivým faktorem z hlediska správy dat o ÚSES je skutečnost, že data z různých typů dokumentací jsou uložena u různých správců s velmi různorodou územní působností.

V praxi to tedy vypadá tak, že u kompetentních orgánů ochrany přírody je uložena pouze vlastní základní samostatná dokumentace ÚSES, zatímco územně plánovací dokumentace a dokumentace pozemkových úprav obsahující daleko závaznější vymezení ÚSES je uložena u příslušných orgánů územního plánování a u pozemkových úřadů. Příslušné orgány ochrany přírody jako garanti vymezení ÚSES tedy často nemají přímý přístup k právně závazným datům o ÚSES. Zcela výjimečné nejsou dokonce ani případy, kdy orgány ochrany přírody o existenci těchto dat nemají dostatečný přehled.

Soustředíme-li se pouze na orgány ochrany přírody jako hlavní zákonem pověřené správce dat o ÚSES, pak značným problémem je rozdělení kompetencí k jednotlivým hierarchickým úrovním ÚSES – nadregionální ÚSES v kompetenci ministerstva životního prostředí, regionální ÚSES v kompetenci krajských úřadů a správ národních parků a chráněných krajinných oblastí (dříve okresních úřadů a správ národních parků a chráněných krajinných oblastí), místní ÚSES v kompetenci obecních úřadů obcí s rozšířenou působností a správ národních parků a chráněných krajinných oblastí (dříve pověřených obecních úřadů či okresních úřadů a správ národních parků a chráněných krajinných oblastí). Z toho pak vedle složitěho pořizování dat o ÚSES pro jejich uživatele vyplývají především komplikace s provázaností všech tří úrovní ÚSES.

Druhým analyzovaným okruhem byla kvalita dat o ÚSES. Analýzou existujících dat o ÚSES bylo zjištěno, že jejich kvalita je v závislosti na velmi rozmanitých podmínkách a způsobech jejich vzniku značně kolísavá. Důvodů této skutečnosti je celá řada. Zmíníme zde alespoň některé nejvýznamnější.

Na kvalitě dat o ÚSES se v první řadě projevuje absence legislativních a organizačních předpisů, které by alespoň v základních rysech stanovovaly, jakým způsobem vytvářet data o ÚSES. Podoba a kvalita dat je tak značně závislá na příslušných pořizovateli a zpracovateli. Elementárním příkladem je třeba množství použitých, vzájemně neporovnatelných členění skladebných částí ÚSES v různých dokumentacích (různorodá členění dle přesnosti umístění či vymezení skladebných částí ÚSES, dle jejich funkčnosti, dle jejich fyzické existence apod.).

Problémem je vztah některých dokumentací místního ÚSES k územně technickému podkladu (ÚTP) nadregionálních a regionálních ÚSES, platnému od poloviny roku 1997. Celá řada dokumentací místního ÚSES totiž vznikla před tímto datem a odráží tudíž dřívější návrh regionálního a nadregionálního ÚSES, nezdělaný odlišný od návrhu obsaženého v ÚTP.

Složitá je někdy též interpretace některých skladebných částí ÚSES z ÚTP NR+R ÚSES. To lze demonstrovat na příkladu regionálních biocenter a biokoridorů, u nichž v ÚTP chybí zásadní informace o tom, jaká stanoviště a jaké typy společenstev mají reprezentovat. Důsledkem mohou být velmi rozdílné interpretace u jednotlivých zpracovatelů dokumentací ÚSES. V případě různých pojetí skladebných částí ÚSES stejného typu v navazujících územích pak lze jen těžko hovořit o reprezentativním funkčním řešení ÚSES.

Velice častým problémem kvality dat o ÚSES je nedodržení návaznosti řešení ÚSES sousedících území (běžně na okresních hranicích). Celá škála věcně přinejmenším sporných řešení ÚSES souvisí s nedodržením

základních přírodovědných principů tvorby ÚSES (různá nepřilíš logická až zcela nevhodná propojení skladebných částí ÚSES).

Značným problémem negativně ovlivňujícím kvalitu o ÚSES je skutečnost, že na zpracování návrhu ÚSES do územně plánovací dokumentace a do dokumentace komplexních pozemkových úprav se velmi často vůbec nepodílejí autorizovaní projektanti ÚSES. Návrh ÚSES je tak v řadě případů neodbornými zásahy deformován do zcela nevyhovující podoby.

Součástí analýzy dat o ÚSES bylo rovněž zjištění skutečnosti, kým a v jaké míře jsou data o ÚSES využívána. V zásadě se dá říci, že uživateli dat o ÚSES jsou potenciálně veškeré subjekty, jejichž činnost souvisí se způsoby využívání krajiny. Obecně lze tyto subjekty členit na ty subjekty, které přímo ovlivňují tvorbu dat o ÚSES (vybrané orgány státní správy a projektanti ÚSES), a ty subjekty, které údaje o ÚSES využívají jako podkladů pro svou činnost v krajině (různí investoři, plánovači, projektanti, vlastníci pozemků pro realizaci ÚSES). Zatímco subjekty podílející se aktivně na tvorbě dat o ÚSES, pracují s těmito dat obecně velmi často (při celkovém vymezení ÚSES, při upřesňování jeho dílčích částí, při hodnocení stavu ÚSES či hodnocení dopadů vlivu jiných činností v krajině na ÚSES, při realizaci ÚSES), subjekty potřebující údaje o ÚSES pouze jako podklad pro jinou činnost využívají tato data jen příležitostně, a to tehdy, kdy se jejich činnost v krajině může dotknout vymezení či funkčnosti ÚSES a kdy jim buď přímo legislativní předpisy nebo orgány ochrany přírody ukládají ÚSES zohlednit.